

HÍREK A

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUMBÓL

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM TÁJÉKOZTATÓ ÉS MÚSORFÜZETE

IV. évfolyam

1. szám

1983

A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI

**EKÉK A XVIII–XIX. SZÁZADBAN
AZ ERŐGÉP TÖRTÉNETE
VADÁSZAT ÉS VADGAZDÁLKODÁS
A HÁZIÁLLATOK KIALAKULÁSA
A HONFOGLALÓ MAGYAROK
ÉS A KORA ÁRPÁD-KOR HÁZIÁLLATAI
A SERTÉSTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A JUHTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE
A LÖTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE**

**A múzeumi kiállítások nyitva: hétfő kivételével naponta 10 – 17 óráig,
vasárnap 10 – 18 óráig.**

Felhívjuk kedves látogatóink figyelmét, hogy belső felújítási munkák miatt csak a fenti kiállítások látogathatók. (Esetleges változásokat a napilapokban közöljük.)

Tanulók és sorkatonák számára állandóan, szombati napokon a felnőttek részére is díjtalan a látogatás.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre és TIT Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubja tagsági igazolvánnyal rendelkezők ugyancsak díjtalanul látogathatják a Múzeumot.

**MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM BUDAPEST
1367 Városliget, Vajdahunyadvár Telefon: 420-573, 428-573**

A TUDOMÁNYOS KUTATÁS HÍREI

A családstruktúra alakulása az újkorban

1982. november 3–6. között Teuteberg professzor rendezésében a münsteri egyetemen nemzetközi tanácskozást tartottak a XVI–XIX. századi családstruktúra fejlődéséről. A Nyugat-, illetve Kelet-Európát egyaránt képviselő résztvevőkhöz amerikai és japán kutatók is csatlakoztak. Körülbelül azonos arányban foglalkoztak az előadók XVII–XVIII. illetve XIX. századi témákkal, különös figyelmet fordítva arra, milyen hatást gyakoroltak a nagy gazdasági-társadalmi fordulópontok (ipari forradalom, jobbágyfelszabadítás, sorozatos járványok) a vidéki, illetve városi családstruktúra alakulására.

Többen foglalkoztak a családról alkotott ideális társadalmi tudat és a reális helyzet ellentmondásaival, a családon belüli érdekkülönbségekkel (Teuteberg, H. J., Borscheid, P., Vogler, B., Hippel, W., Schraut, S., Laslett, P., Löfgren, D.). Más kutatók a családstruktúra történeti fejlődését igyekeztek lengyel, holland, osztrák, német és japán vonatkozásban bemutatni (Bogucka, M., Sekiguchi, W., Imhoff, A., Sandgruber, R., Noordam, D.). Jómagam az 1707 körüli magyarországi városi és falusi családstruktúrát elemeztem új adatsorok alapján. Végül néhány német és amerikai kutató az industrializáció hatását vizsgálta az új városi településeken és falun (Hareven, T., Herrmann, U. és Reif, H.), míg a svájci Pfister, U. a tudatos családkorlátozás első formáit elemezte.

Külön kell szólnunk két új kutatási módszerről, az „oral history”-ről, amely a szájhagyomány történeti feldolgozását veszi alapul egy adott korszak családtörténetének elemzéséhez és a családstruktúra hosszmetzeti ábrázolásáról, amelyben néhány familia történetét többszáz éven át nyomon lehet követni, ismerve valamennyi tagjának történetét, vagyonuk változásait stb. Mindkét módszer sajátos feldolgozási technikát alakított ki, amely meglehetősen drága. Eredményeik újszerűek, de mint a vitából kiderült, jónéhányan kételkednek az így kapott konklúziókban, ha azokat nem lehet más forrásból is megerősíteni. Fő képviselői ezeknek az új

módszereknek a münsteri kongresszuson a már említett Hareven, T., Imhoff, H. és Herrmann, U. kutatók voltak.

Teuteberg professzor ezzel az egyébként kitűnően szervezett kongresszussal, ahol demográfiai kutatókat és történészeket, valamint gazdaságtörténészeket ültetett egy asztalhoz és teret adott a legújabb módszerekkel kutató tudósoknak is, nyilván elérte azt a célját, hogy a családstruktúra fejlődését a komplex kutatás tükrében mutassa be. A kongresszusi tanulmányokat rövidesen kötetben bocsájtják a nemzetközi szakterület rendelkezésére.

dr. N. Kiss István

* * *

Néprajzi kutatások a Káli-medencében

1981-ben kezdődött meg a veszprémi Bakonyi Múzeum szervezésében a Káli-medencében az itteni községek történetének, néprajzának széles körű monografikus feltárása. A helyszíni gyűjtőmunka első részét 1983-ban fejezik be a csoport tagjai. 50 ívre tervezett kötetben kívánja a Múzeum megjelentetni a feldolgozásokat — előre láthatólag 1986-ban. A kutatás 19 témacsoportot ölel fel és 17 szakembert foglalkoztat, köztük történészt, demográfust, jogtörténészt, gazdaságtörténészt, botanikust, nyelvjárás kutatót és néprajzosokat. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársai közül ketten veszünk részt ebben a tudományos munkaközösségben: dr. Csoma Zsigmond szőlő- gyümölcs- és kertgazdálkodási témákkal, én a kismemesi és paraszti táplálkozást kutatom. Helyszíni feltáró utam alkalmával nemcsak adatokat gyűjtöttem, de szép számmal készítettem fényképeket is Múzeumunk Adattára számára.

E vidékről tudományos értékű összefoglaló munka nem jelent meg ez ideig. Pedig a Balaton-felvidék egyik legszebb medencéje, amely a honfoglalás óta lakott.

A területen kismemesi és parasztfalvak, illetve vegyesen lakottak települtek. A plébániák, református és evangélikus parókiák szekrényeiben sok régi feljegyzés tanúskodik az egykor éltek viselt dolgairól, de a kismemesi családok levelesládái is érdekes adatokat rejtjenek.

*1806-ból való lakóépület kamraajtója
(Szentbékállya)*

A táplálkozás területén a jobb módú nemesi háztartásoknak az újítások átvételében, továbbadásában igen fontos szerepe volt. Az itt cselédeskedő helybeli lányok, asszonyok, a papszakácsnék fontos szerepet játszottak ezeknek az újításoknak a közvetítésében. A nagy vendégeskedések, lakodalmak, pasziták, torok, névnapok, farsangi mulatságok az ilyenkor tálalt ételek sokféleségét, kimódoltságát segítették elő a „nemzetes asszonyok” konyháján. Mivel az írás-olvasás tudományában a kismesék valamivel előbb jártak a parasztoknál, a nyomtatásban megjelent receptek kipróbálásának, meghonosodásának hamar lehetősége nyílt. Végeredményben megállapítható, hogy a területen jellemző volt:

1. A tésztafélék túlsúlya; készítésükben lényeges előrelépés a dél-dunántúli parasztságéval szemben, hogy a bonyolultabb süteményfélék itt korán megjelentek. A jó módú henyei nemesasszonyok sütéstudományát dicséri, hogy a környéken úgy emlegették, hogy Balatonhenye volt a „magyar zserbó”. A vidéken egyébként rozskenyeret fogyasztottak, a módosabbak rozslángból valót is. Az ünnepi perefélék nagymértékű kedvelése ma is megvan.

2. Húsfélék mennyisége, sokfélesége tekintetében a paraszti rétegek lényegesen elmaradtak a módosabb kismesektől. Friss alakban főként csak a baromfit készítették el, disznóhúst frissen csak vágás után ettek, nagyobb részét csak füstölten. Olyan ünnepi ételek, mint a faszírozott, rántott hús vagy kolbász, töltött húsok itt már emberemlékezet óta mindig megvoltak, nem úgy mint a Balatontól délre, ahol még többé-kevésbé emlékeznek megjelenési idejükre. A régi úri konyha maradványa a többféle mártás kedvelése főtt húsok mellé, s az ünnepi étrenden a rizs köretnek való alkalmazása. Vad, hal alig került a parasztok asztalára.

3. Szintén a polgárosodás jele e területen a télire tartósított savanyúságok, lekvárok, kompótok, aszalt gyümölcsök sokfélesége mind a nemesi, mind a paraszti konyhán.

4. E vidék református és katolikus lakosságára egyaránt jellemző nemcsak a főzelékfélék kedvelése, de az ún. főzelékes napok megléte is. A főzelékeket rántással is és habarással is ízesítették.

5. A dél-dunántúli területeken a szegények zsírja a tökmagolaj volt. E területen viszont aránytalanul kevés tökmagolajat fogyasztottak. Helyette zsírt vagy tejfölös habarást alkalmaztak a leves és főzelékfélékben.

Kamrarészlet

E néhány megjegyzésen túl még számos kérdésre fény derült, s remélhetőleg a további gyűjtések még inkább elmélyítik az eddig kialakult képet.

1983. októberében a Káli-medence kutatói Köveskálón előadások keretében beszámolnak eddigi munkájukról.

dr. Knézy Judit

* * *

Tájékoztató a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Könyvtárának külföldi folyóiratairól

IV.

ÁRBÓK. Hins Islenzka Fornleifafélags (Reykjavik, Izland)

Kiadja a National Museum of Iceland.

Utolsó átnézett évfolyam: 1981 (megjelent: 1982)

Ez az évkönyvjellegét a címében is hordozó izlandi folyóirat 1969 óta rendszeresen jár cserébe könyvtárunknak. A nyelve is izlandi, de a cikkek egy részének van – többnyire angol, elvétve német nyelvű – összefoglalója. 150–200 lapig terjed az egyes kötetek lapszáma és mintegy 10–15 cikket közölnek. Fényképeket, ábrákat is hoz a kiadvány és igen jó minőségű papíron jelenik meg. Az összefoglalók és illusztrációk alapján a következő témakörökről kaphatunk képet: néprajz, középkori ásatások, táblafestészet, egyházi hímezés, pecséttan, címertan stb.

Minden kötetben van olyan anyag, ami a Magyar Mezőgazdasági Múzeum kutatóinak érdeklődésére számot tarthat. Az ásatások a jelenlegi farmok közelében vagy a farm korábbi területén történnek, tehát egy farm épületét, esetleg berendezését, eszközkészletét tárják fel. A középkori táblaképek – még a katolikus időkből valók, ezt mindig hangsúlyozzák a ma evangélikus izlandiak – a reformáció után faanyagként a farmok házaiba kerültek beépítésre. Tudomást szerzünk a tűzegről, mint házépítési anyagról, mert a fa vagy uszadékfa volt, vagy Norvégiából hozták. A fa értékére utal az is, hogy az építési anyagot az egyháznak, vagy az uralkodónak kellett törvényileg biztosítani, a bérlő kötelessége a karbantartás volt. Eleinte fát csak a templomépítésre volt szabad használni. A reformáció előtti farmok gazdáit, mint az egyház (püspökség) bérlőit említik, később pedig a dán király bérlőiként.

Ez a néhány szemelvény, akár az eddigi ismertetések anyaga, a könyvtár birtokában levő utolsó négy kötetből származik. Remélhetőleg elegendő bizonyítékot nyújtanak arra, hogy nem világnyelven írt folyóiratot is érdemes kézbe venni. Nyelvi nehézségeink egymás kiadványainak feldolgozásában: kölcsönösek!

A cikkek témáiból:

- A faanyag többszöri felhasználása (1100-ból való templom, farm hálólháza, majd raktárház.) 1978.

- A már említett falba beépített bizánci stílusú fatábla képekről és a földhasználattal kapcsolatos törvényekről kapunk képet. 1979.
- A szénabehordás és az állatok teletetésre való behajtásának megünneplése. 1979.
- Faragott, írással ellátott, gombaformájú orsó egy XVI–XVII. századbeli farm padozatából kikerülve. 1980.
- Vikingkori ásatásokból származó farm különböző helyiségei: 2 kovácsműhely (salak, faszén stb.), fonalfeszítő súlyok szövő asszonyok szobájára utalnak, a „hall”-ban levő nagy edények tejfeldolgozást tételeznek fel, stb. 1979.
- XVIII. századi gazdag fafaragások (fényképekkel). 1981.

Beiträge und Mitteilungen. (Berlin, NDK)

Kiadja a Museum für Deutsche Geschichte.

Utolsó átnézett füzet: 6: 1980.

Nyolcadrét alakban, 100–190 lapnyi terjedelemben jelenik meg mintegy másfél-két évenként, 15–20 cikket tartalmaz. A szerzők a különböző szocialista államok szakemberei. A kiadvány mottója ez lehetne: „A történelmi múzeum szerepe a szocialista ideológia tükrében.” A cikkek bemutatják egyrészt az NDK rokontémájú múzeumaiban, másrészt a szocialista országok hasonló múzeumaiban folyó munkát. Foglalkoznak az állandó és időszakos kiállítások hatásával, az iskola és múzeum kapcsolatával, a pedagógus továbbképzéssel, a népszerűsítő történelem tanítását elősegítő kiállításokkal, a háború utáni NDK-t bemutató kiállítás pedagógiai-propagandisztikus célkitűzéseivel.

A múzeumban folyó kutatás területei: a képzőművészet és iparművészet felhasználása, a regionális történelmi múzeumok speciális kutatási területei, a technikai eszközök felhasználása stb. Az egyes füzetek igyekeznek meghatározott téma köré csoportosítani a cikkeket, amit a mindenkori előszó jelez. Ilyenek pl.: tudatos gyűjteménygyarapítás, a kutatómunka a múzeumban stb.

A folyóirat hozza a szerzők listáját, munkahelyük és beosztásuk megjelölésével. Közlik állandó és időszakos kiállításait, a látogatók számát. Felsorolja a vidéki emlékhelyeket és a múzeumi kiadványok bibliográfiáját. A kiadvány egyszerű kiállítású, rajz, ábra és fénykép nélkül.

A folyóirat elsődleges szempontja a nevelés és tudatformálás. A múzeumpedagógusok és kiállításrendezők érdeklődésére tarthat számot, amennyiben a kiállítások rendezésénél a látogató irányítása az elsődleges szempont, megelőzve az anyag feltárását és bemutatását. A cikkek témája nívósabb, mint feldolgozásuk.

A cikkek témáiból:

- A múzeumi gyűjtemények tudatformáló funkciója 1: 1972.
- A múzeum és iskola együttműködése 1: 1972.
- Az időszakos kiállítások szerepe az aktuális eseményekben való részvételben 1: 1972.
- A propagandisztikus-pedagógiai munka tapasztalatai az NDK fegyver-múzeumában 2: 1974.
- Történelmi fegyverek, mint forrásanyag a közgazdaságban, politikában, ideológiában és kultúrában 5: 1979.
- Technikai eszközök alkalmazása a kiállításokon 5: 1979.
- Az írott szöveg megváltozott szerepe a mai kiállításokon 3: 1976.

Zeitschrift für Agrargeschichte und Agrarsoziologie (Frankfurt/M. NSZK)

Kiadja: Prof. Dr. Harald Winkel és Prof. Dr. Ulrich Blank a Gesellschaft für Agrargeschichte és a Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft megbízásából.
Utolsó átnézett évfolyam 30:1982.

Évenként két füzetben jelenik meg, mintegy 100 lapnyi terjedelemben. A füzetek felét 4–6 cikk alkotja, a másik fele részletesen annotált bibliográfia. Kisebb terjedelemben tudományos híreket hoz és olykor külföldi szerzők cikkeit is. A cikkek témája a folyóirat címében mutatkozó célkitűzést követi. A jegyzetanyag bőséges, de térképeken kívül semmilyen illusztratív anyagot nem közöl. A Hohenheimi Egyetem professzorai, mint szerkesztők, eleve garanciát nyújtanak az igen magas tudományos nivåért. A legrangosabb szakmai folyóiratok egyike.

A több éves átlagot tekintve az agrártörténeti és agrárszociológiai témák körülbelül egyensúlyban vannak. Az alábbi válogatás azonban csak az agrártörténetre vonatkozik.

A cikkek témáiból:

- Telepítés földreform helyett az NSZK-ban: 1948/49. 1979. 2.
- A technikai fejlődés felhasználása a mezőgazdaságban a XIX. század végén. 1979. 1.
- Protestáns papok, mint mezőgazdasági reformerek. 1979. 1.
- A lenmag. A Baltikum technikai kultúrája, mint az európai textil-gazdálkodás termelési bázisa. 1981. 2.
- 90 éves a Cseh Mezőgazdasági Múzeum. 1981. 2.
- A ciszterciák gazdasági tevékenysége a középkorban. 1982. 2.

Földyné dr. Virány Judit

* * *

Dr. Für Lajos január 24-én a Tudományos Minősítő Bizottság előtt „A kertkultúrás tanyák Magyarországon (Fejlődés- és termeléstörténeti tanulmány)” című sikeresen megvédett értekezésével elnyerte a történettudományok doktora címet. Az értekezés opponensei Szabad György, az MTA levelező tagja, Orbán Sándor, a történettudományok doktora, Romány Pál, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa voltak.

* * *

Szentbékállai lakóház pitvara

KIÁLLÍTÁSOK, ESEMÉNYEK GYŰJTEMÉNYTÁRI HÍREK

Február 17-én került sor a szokásos éves munkaértekezletre és szakszervezeti taggyűlésre. Ezzel kapcsolatban közöljük a következő három cikket.

Tájékoztató a Magyar Mezőgazdasági Múzeum 1982. évi munkájáról

A Múzeum éves munka-, illetve feladattervét a MÉM Szakoktatási és Kutatási Főosztálya határozza meg.

Az 1982. évben végzett jelentősebb munkákról az alábbiakban adunk rövid tájékoztatást.

A Múzeum közművelődési és propaganda tevékenységét 1982-ben tovább bővítettük;

- szoros kapcsolatot alakítottunk ki a XIV. kerületi Tanács Közművelődési Osztályával;
- folyamatos kapcsolatunk volt a fővárosi és megyei tanácsok művelődési és mezőgazdasági osztályaival;
- együttműködtünk az oktatási intézményekkel, utazási irodákkal, tanácsai szervekkel, csoportjaik részére szakvezetést biztosítottunk.

1982-ben a Múzeum állandó kiállításait 140 000 látogató tekintette meg. A vidéki, vándor, és külföldi kiállítások látogatóinak száma 516 000 fő volt.

Külön említést érdemel az auningi Gammel Estrupban (Dánia) rendezett „A Magyar Mezőgazdasági Múzeum bemutatkozik” című fotókiállítás.

A központi épületben „A magyar juhtenyésztés története” című állandó kiállítást augusztus 19-én, „A magyar lótenyésztés története” című kiállítást december 16-án nyitottuk meg. Ezen kívül 4 alkalommal időszaki, 9 alkalommal vándorkiállítást rendeztünk.

Sokoldalú és eredményes munkát végeztek a Múzeum munkatársai új múzeumi gyűjtemények, kiállítások, gyűjtőmunka, gyűjteménytári munka és a tudományos tevékenység területén, így pl:

- A faipari, halászati és borászati kiállítások lebontása, az anyag raktározása és revíziója a fotodokumentáció felvétele után határidőre megtörtént. A muzeális anyag a gyűjteménytárakba került. A könyvtári raktár bepolcozása elkészült, a könyvanyag átszállítása folyamatban van.
- A „Mezőgazdaságunk története a felszabadulás után” című kiállítás részletes tématerve elkészült; a kiállításához a tárgyak és dokumentumok gyűjtése megtörtént. „Cselédek és cselédlakások Nyugat-Dunántúlon” című Keszthelyen létesítendő kiállítás tématervét is elkészítettük.
- A nemzetközi bibliográfia 1979–1980. évi anyagának összegyűjtése befejeződött és kiadásra történő előkészítése megkezdődött. „Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei” 1981–1983. évi kötetének szerkesztése megtörtént, nyomdába leadtuk. Az „Agrármuzeológiai füzetek” 3. kötetének szerkesztését elvégeztük.

Egyik igen fontos feladatunk az agrártörténeti emlékek védelmével kapcsolatos munka. Az elmúlt évben a MÉM-nek előterjesztettük 74 épület, illetve épületegyüttes védelmére vonatkozó javaslatunkat. Tovább folytattuk az újonnan bejelentett épületek felülvizsgálatát. Megtörtént a bejelentések feldolgozása, adattári rendszer szerinti nyilvántartása. Az állami gazdaságok kezelésében levő anyag feldolgozása befejeződött. A gépek és munkaeszközök védetté nyilvánítása folyamatban van.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre évi munkáját a VIII. tisztújító küldöttközgyűlés határozatainak szellemében végezte. A helyi csoportok többsége eredménnyel zárta az 1982. évet, a korábbi évekhez képest tervszerűbb gyűjtést folytattak. A Múzeum állandó kiállításait is segítették különböző tárgyak, dokumentumok gyűjtésével. A Baráti Kör a Múzeummal a még szorosabb kapcsolat kiépítésére törekedett – eredményesen, – hogy ezzel is segítse a Múzeum előtt álló feladatok megoldását.

A központi épület felújítási munkái mellett a vidéki fiilálék felújítási és karbantartási munkáit is tervszerűen végeztük. A központi épületben a reneszánsz szárny teljes belső felújítása befejezést nyert.

Mindezek mellett törekedtünk arra, hogy a Múzeum kapcsolatait a legkülönbözőbb intézményekkel – hazai és nemzetközi területeken egyaránt – fenntartsuk, egyes helyeken pedig tovább bővítsük.

Röviden a fentiekben kívántuk a Múzeum 1982. évi sokoldalú munkáját érzékeltetni, azzal a kiegészítéssel, hogy az 1982-es munka-, illetve feladattervet teljesítettük. Az erről készült jelentést a Mezőgazdasági és Élelmiszergyűj Minisztériumnak, továbbá a Művelődési Minisztériumnak megküldtük.

Szőnyi Béla

* * *

Beszámoló a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Szakszervezeti Bizottságának 1982. évi gazdálkodásáról

Az SzB gazdálkodásával megbízott dolgozóink a reájuk bízott munkát pontosan, lelkiismeretesen látták el.

A számvizsgáló bizottság az ellenőrzést havonta elvégzi és pontos jelentést készít.

A Múzeum állandó főfoglalkozású dolgozóinak száma

1982. december 31-én 109 fő

ebből szervezett dolgozó 102 fő

A szervezett dolgozó az összes dolgozó létszámának 93,5%-a.

Nyugdíjas szervezett dolgozók száma összesen 40 fő

Jogfenn tartók száma (GYES) 1 fő

Befolyt tagdíj Ft-összege: 64 055 Ft.

K i a d á s o k

Szociális felhasználások:

Szülési segélyben részesült	2 fő	800 Ft
Temetési segélyben részesült	2 fő	1 600 Ft
Rendkívüli segélyben részesült	14 fő	11 850 Ft, ebből
nagy családosok, egyedülálló		
dolgozók száma	10 fő	8 350 Ft
nyugdíjas segélyezettek száma	4 fő	3 500 Ft

Egyéb szociális felhasználás:

Nyugdíjasok karácsonyi ajándékozására	28 fő	10 700 Ft
Bizalmiak és társadalmi aktivisták – „ –	10 fő	
12 fő beteglátogatására, nyitgdljba		
menők búcsúztatására		1 606,70 Ft
Kulturális felhasználásra		
(könyvek, folyóiratok)		3 340,50 Ft
Szervezés, számadás vezetés,		
értékcikk kezelési költség		3 425 Ft

Kiadások összesen: 33 322,20 Ft

SZOT beutalóval nyaralásban részesült:	7 múzeumi dolgozó
	1 családtag
	2 gyermek

Összesen: 10 fő

A Múzeum költségvetéséből kifizetett segélyezettek száma:

14 fő 10 000 Ft

A Múzeum „Szerződéses tevékenység” szociális és kulturális alapjából 1982-ben a nőnap ünnepségre 5 600 Ft-tal, a télapó ünnepségre a gyermekek részére 2 516,80 Ft-tal járult hozzá.

Bálint Józsefné

* * *

Kiállítások látogatottsága

1. Állandó kiállítások

A Múzeum központi épületében, a Vajdahunyadvárban az alábbi állandó kiállításokat láthatta a közönség:

A kiállítás címe	Nyitva
Ekék a XVIII–XIX. században	egész évben
Az erőgép története	egész évben
Erdőművelési kiállítás	egész évben
Vadászat és vadgazdálkodás	egész évben
A házi állatok kialakulása	egész évben
A honfoglaló magyarok és a kora Árpád-kor háziállatai	egész évben
A sertésenyésztés története	egész évben
A szarvasmarha-tenyésztés története	egész évben
Fahasználati és faipari kiállítás	március 1-ig
Halászat	március 1-ig
Borászat	március 1-ig
A juhtenyésztés története	augusztus 19-től
A lótenyésztés története	december 16-tól

E kiállítások látogatóinak száma az év folyamán 139 131 fő. Az előző évnek 91,3%-a, annak ellenére, hogy az építés-felújítás miatt több kiállítást le kellett bontani. A csökkenés okát látjuk abban is, hogy 1981-ben a gyermekrajz kiállítás a román épület kerengőjében volt, így azt szinte valamennyi turista csoport és sétáló vendég megtekintette, élve a lehetőséggel, hogy belépődíj nélkül megnézheti magát a kerengőt is. 1 613 csoportban 44 281 iskolai tanuló látogatta meg a kiállításainkat. Az 1981. évi létszám 107,8%-a.

A látogatók közül 80 országból 17 878 külföldi tekintette meg a Múzeumot. Ez abszolút számban 6 515 fővel több az előző évinél. Az összes látogató 12,8%-a volt külföldi állampolgár.

A fentiekén kívül a Múzeum tulajdonában, illetve gondozásában az alábbi kiállításokat tekinthették meg az érdeklődők:

A kiállítás helye	A látogatók száma		
	1981	1982	%
Szilvásvár, Lovastörténeti kiállítás	13 073	12 839	98,2
Sümeg, Nyereg- és lószerszám-történeti kiállítás	12 205	11 329	92,8
Tolcsva, Borgazdasági Múzeum	1 113	1 243	111,7
Keszthely, Georgikon Majormúzeum	34 112	34 937	102,4
Nagycenk, Széchenyi Kastélymúzeum*	131 742	154 625	117,4
Budapest—Soroksár, Magyar Mezőgazdasági Múzeum kiállítóhelye	2 942	3 050	103,7
Kecskemét—Miklóstelep, Mathiasz János Borgazdasági Múzeum	2 565	1 354	52,8
Szécsény, Kubinyi Ferenc Múzeum*	49 649	47 179	95
Szekszárd—Gemenc, Vadászati Múzeum	46 586	44 688	95,9
Lajosmizse, Tanyamúzeum	11 461	10 759	93,7
Kalocsa, Fűszerpaprika kiállítás	12 573	18 848	149,9
Szeged—Mihálytelek, Fűszerpaprika kiállítás	650	1 000	153,8
Boglárlelle—Szőlőskislak, Borgazdasági Múzeum	9 928	13 462	135,6
Felsővadász—Kupa, Mezőgazdasági Tájmúzeum	1 954	2 566	131,3
Dég, Mezőgazdasági Tájmúzeum	3 295	2 460	74,7
Lébénymiklós, Lenin MGTSZ üzemi múzeuma	6 630	3 940	59,4
Cece, Mezőgazdasági Tájmúzeum	1 147	6 295	548,8
Kétegyháza, Gépejlődéstörténeti gyűjtemény	2 500	2 144	85,8
Békéscsaba, Csabai tanya-csókási malom	4 759	7 331	154
Szántódpuszta, Agrártörténeti kiállítás	19 200	27 809	144,8
Barcs, Drávamúzeum*	5 246	11 155	212,6
Badacsony, Borgazdasági Múzeum	493	27 269	5 531,2

* Nagycenk, Szécsény, Barcs adatai a megyei múzeumi statisztikában is szerepelnek, a KMI-nek mi nem jelentjük!

A vidéki állandó kiállítások látogatóinak száma: 446 282 fő. (Az előző évnek 118,8%-a.) Az állandó kiállítások (Vajdahunyadvár és vidék) összes látogatóinak száma: 585413 fő. Ez a szám az előző évi látogatói számnak 110,8%-a.

2. Időszaki kiállítások

A kiállítás címe, időpontja	A látogatók száma
„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '82” május 9. — szeptember 15.	53 128
„A gyógyítható bolygó” június 4. — november 1.	63 365
„A Dán Mezőgazdasági Múzeum bemutatkozik” október 12. — december 31.	27 587
„Szőlő és bor az ex libriseken” október 15. — december 31.	26 404

A fenti számok az állandó kiállítások látogatóinak számában szerepelnek.

3. Vándorkiállítások

B e l f ő l d ö n

A kiállítás címe, helye, időpontja	A látogatók száma
„Szőlő és bor az ex libriseken” Nyíregyháza, Megyei Művelődési Központ január 1. — március 10.	5 000
Agrártörténeti emlékek védelme Székesfehérvár, Technika Háza január 8. — január 31.	1 200
„Szőlő és bor az ex libriseken” Székesfehérvár, Megyei Művelődési Központ február 1. — április 5.	2 500
„Agrártörténeti emlékek védelme” Gödöllő, Agrártudományi Egyetem február 9. — március 4.	1 000
„A Magyar Mezőgazdasági Múzeum vidéki kiállításai”	800

Enying, Művelődési Központ
augusztus 15. — 31.

„Mezőgazdasági
plakát és gyermekrajz kiállítás” 1 000

„Agrofila '82”
Gödöllő, Agrártudományi Egyetem
szeptember 24. — október 3.

„Szőlő és bor az ex libriseken” 460

Lengyel, Mezőgazdasági
Szakmunkásképző Intézet
október 7. — október 28.

„Szőlő és bor az ex libriseken” 1 500

Szekszárd, TIT Megyei Szervezete
október 30. — november 10.

„A gyógyítható bolygó” 1 200

Eger, Technika Háza
november 1. — november 30.

---

14 600

K ü l f ö l d ö n

„A Magyar Mezőgazdasági
Múzeum bemutatkozik” 56 000

Dánia, Auning, Gammel Estrup
április 29. — december 31.

A belföldi és külföldi vándorkiállítások látogatóinak száma összesen:
70 660 fő.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum összes állandó és vándor kiállítását
656 073 látogató tekintette meg.

A Múzeum budapesti Vajdahunyadvárának épületében 195 848 Ft
volt a belépődíjakból származó bevétel összege. Ez az előző évi bevétel
149,4%-a.

Sági Pál

* * *

A magyar lótenyésztés története (állandó kiállítás)

A kiállítás a hazai lótenyésztés honfoglalástól napjainkig eltelt időszakának összefoglalására törekszik. Mondanivalójának megértéséhez a részletezett témakörök nyújtanak segítséget.

Bevezető része a magyar lótenyésztés korszakai, ahol bemutatásra kerülnek azok a fajták, amelyek nagy hatást gyakoroltak a magyar ló fejlődésére, kialakulására. A szervezett tenyésztői munka első lépéseitől napjainkig eltelt időszakot az állami és magán ménesek témaköre foglalja magába. A következő egységben elhelyezett hidegvérű ló ismeretanyaga szervesen kapcsolódik a kisparaszti lótarthoz. Az állatgyógyászati tevékenységet, a törzskönyvezési munkát, a ló betanítását, továbbá a ló sokirányú felhasználását szintén önálló egységekben láthatjuk. A lósport történeti bevezetését a kiemelt sportágak: a galopp, az ügető és fogathajtás tárgyi és fotódokumentációs anyaga követi.

Szorosan kapcsolódik a lósport témaköréhez „Kincsem, a verhetetlen csodakanca” eredeti csontváza, eredeti tárgyi anyaga, és versenyeredményeinek felsorolása.

Bemutatásra kerül továbbá a lófélék családjába tartozó másik háziállatunk, a szamár; a ló és a szamár keresztezéséből származó fajhibrid utód, az öszvér.

A kiállítás zárórészében a ló tartásához kapcsolódó kismesterségek (bognár, kovács, szíjgyártó) munkaeszközeit, félkész és kész termékeit tekinthetik meg a látogatók. (Ld. a hátsó borítót is.)

Székelyhidy Iván

* * *

Gyűjtőút a Felső-Tisza vidéken

1982-ben a Növénytermesztési Főosztály munkatársai – Preininger Adolfné főosztályvezető, Wohl Lászlóné és Balázs György muzeológusok, továbbá Csecsetka Ferenc fotós – Szatmár és a volt Bereg megye Magyarországra eső területén végeztek terepmunkát.

A közeljövőben megvalósuló, a magyarországi kertkultúra történetét bemutató kiállítás előkészületi munkájaként több községben gyűjtöttünk adatokat gyógynövénytermesztésről, gyümölcstermesztésről, konyhai növények termesztéséről. A gyűjtés a Felső-Tisza vidék néhány jellemző kistájának korábban fontos gyümölcsfajtájához kapcsolódott (Bereg—Tarpa: szilva, Szamoshát: alma, Milota: dió, Szamosköz—Penyige: szilva). Célunk volt ezeken túl olyan tárgyak gyűjtése is, melyeket kertekben végzett munkákhoz, gyümölcszedéshez, tároláshoz, feldolgozáshoz használtak.

A terület legáltalánosabban elterjedt szilvafajtája a penyigei szilva, más néven nemtudom szilva, mely ma is vadon, sűrű szilvásokban terem. Felhasználásáról több községben (Penyigén, Vámosoroszipan, Tarpán, Sonkádön) értékes adatokat gyűjtöttünk.

Tarpán Szabó Gyula helyi református tiszteletes — aki maga is írt pályamunkát a tarpai szilvatermesztésről, feldolgozásról — volt segítségünkre munkánkban. Így jutottunk el Esze Gyulához, aki saját készítésű szilvaaszalójában ma is aszal szilvát, Hegyi Józseféknél pedig hagyományos módon, a sütőházban rézüstben, katlanon történő szilvalekvárfőzést fényképezhattunk le. A 83 éves gazda a lekvárfőzés tárgyi anyagát Múzeumunknak adta.

Vámosoroszipan Nyilas Gergely a szilvatermesztéssel, feldolgozással kapcsolatos adatokon túl a 30-as évektől fellendült kertészkedésről („bulgárkodás”), gyümölcsfák ültetéséről, nemesítéséről, s az újabb idők kertészetéről, a fóliasátras művelésről szolgáltatott értékes információkat.

Sonkádön módunk nyílt két régi kisnemesi család gazdálkodásáról, gyümölcstermesztéséről gyűjteni. Nagy Károllyal megállapodást kötöttünk régi, hagyományos gyümölcsfajták terméseinek beszerzésére, amik a jövőbeni kiállításban felhasználandó viaszmasolatok (mulázs) készítéséhez szükségesek. Így jutottunk hozzá több, ma már kiveszőben levő fajta terméséhez.

A Felső-Tisza vidék gyümölcstermesztésében az uradalmak jártak az élen. A 30-as évektől kezdődően tervszerű telepítéssel új fajtát, a jonathánt terjesztették el. Nagyobb gyümölcsöse volt Fülöpösdarócon a Jékey és a Luby családnak. Itt Szakács Gézát kerestük fel, aki kertészként mindkét családnál dolgozott. 1930–34 között a Jékey-uradalomban volt kertész, s itt telepítette az első nagyobb területű (30 kh) almát.

Szilvalekvár főzés

Egyhetes terepmunkánk során természetesen csak ízelítőt kaptunk és annak reményét, hogy érdemes lesz a vidék gyümölcsstermesztésével a közeljövőben behatóbban megismerkedni. A mintegy 50 db megvásárolt tárgy közül jelentősebb a tarpai lekvárfőző üst kavaróval, vitorlával, ezenkívül több aszalókast, hernyózóollót, ágfűrész, permetezőt stb. vásároltunk. Tyukodon Z. Kiss Károly gyékénykötővel gyümölcszedő és tároló edényekről készítettünk másolatot.

Balázs György

* * *

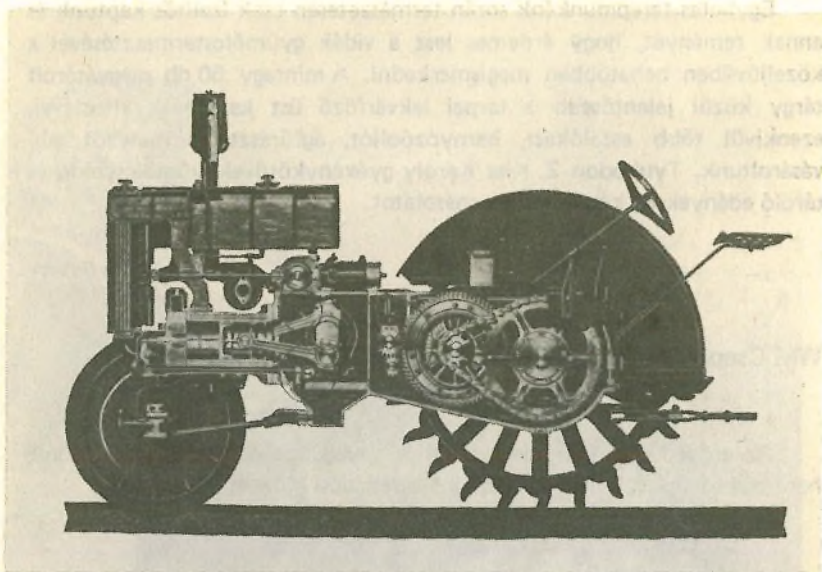
WM Csepel traktor a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban

Az erőgép története című kiállítás anyagához egyedülállónak mondható traktortípust kölcsönöztünk a Közlekedési Múzeumtól.

*Leemelik
a traktort*

A „Csepel” traktor hosszmetsete

A MÁV Építési Géptelep különleges szállító csoportja hozta a 2300 kg önsúlyú WM Csepel traktort a Mezőgazdasági Múzeumba.

Az 1882-ben Csepelen, Weiss Manfred báró által alapított gyár a század elején mint WM Acél- és Fémművek jelentős ipari és mezőgazdasági gépgyárnak számított. A traktorgyártás azonban meglehetősen későn kezdődött. A magyar mezőgazdaságban már jól ismerték a H—S—C—S, MÁVAG és Rába típusokat, amikor a harmincas évek első felében megjelentek az első Csepel traktorok, amelyek a megrendelők igényének megfelelően gumikerekes és körmös acélkerekes változatban készültek.

A traktort elsősorban kéthengeres, fekvő elrendezésű, petróleummal hajtott, 40 LE-s, 900-as fordulatszámú motorja jellemezte.

Réz Gyula

* * *

Fegyverjegy 1866-ból

Értékes, ritka, az 1867-es kiegyezés előtti vadászati dokumentummal bővült a Vadászati Főosztály adattári anyaga.

Ambrus Pál miskolci lakostól vásárlás útján egy 1866-ban kiállított, egy lapból álló ún. „fegyverjegy”-et gyűjtöttünk be. Szövege a következő: „Máléban lakos, s Gróf Serényi László úrnál szolgálatban álló kerülő, Antóni Lajos részére egy db. egycsövű lőfegyver tartására, — szolgálati kötelezettségének teljesíthetése végett — három évre ezennel engedély adatik. Kelt Rimaszombatban július hó 9-ik napján 1866 (: hat). Gömör—Kishontmegye első Alispánja Török Sándor.” Baloldalon az alispáni hivatal viaszpecsétje látható.

A hátsó oldalon a tulajdonos személyi adatai találhatók: „Kora: 1819-ben született, Termete: közép, Arcza: hosszas, Haja: gesztenyeszín, Szeme: kék.” Sajnos a „Sajátkezű aláírása” rovat kitöltetlen maradt. Az irat hossza: 20,5 cm, szélessége: 17 cm.

Az idevonatkozó adattári anyag átnézése után találtam egy hasonló okmányt, melyet „Zala Vármegye Alispáni Hivatala” adott ki. A két irat mind külső megjelenésében, mind szövegében eltér egymástól. A nyomtatvány neve: „Fegyvertartási engedély”. Ennek szövege a következő: „A nagyméltóságú magyar királyi helytartó tanácsnak 1861-ik esztendő szent Jakab hava 24-ik napján 41579-ik szám alatt kibocsájtott kegyes intézvénye folytán Tiszt: Kágler György úrnak Kapolcsi Evang: lelkésznek egy dupla fegyver használatára, a vadászat iránt fennálló hazai törvények megtartása mellett, ezennel engedelem adatik. Kelet Zala-Egerszegen 1863. január hó. Szánbfy László első alispán.” A kétlapos engedély belső oldalán találjuk meg a lőpor vásárlását legálissá tevő ún. „Lő-por engedély”-t.

Feltételezhető, hogy ezen nyomtatványok megyénként más-más megjelenési formát öltöttek. Mindössze két darab ilyen jellegű dokumentum van a birtokunkban, ezért részletesebb összehasonlításokat csak további gyűjtések alapján tehetünk.

Bányai József

111 Sz.

FEGYVERJEGY.

Általánosan ismert és közismert, hogy a fegyverjegy a vadászati jogot jelöl, és a vadászati jogot a fegyverjegy nélkül nem lehet gyakorolni. Ezért a vadászati jogot a fegyverjegy nélkül nem lehet gyakorolni.

ezennel engedély adatik.

Kelt Rimaszombatban *Október* hó *9* napján 188*4*

Gömör-Kisborsodmegye első Alispánja

Török János

Észrevételek:

- 1-or. A vadászat iránti hazai törvények erejében fenntartatnak.
- 2-or. A fegyvertartásra méltatlanoktól a fegyverjegy el fog vétetni.
- 3-or. Kiknek a fegyvertartási jegy csupán személyes biztonság végett adott, a fegyvereket mégis vadászatra használnak: fegyvereik elvesztésével fognak büntetve.

A fegyverjegy első oldala

Személyleírás.

Kora: 1819 k. szület. Termete: <i>170 cm</i> Arcza: <i>170 cm</i>	Haja: <i>szőke</i> Szeme: <i>szőke</i> Sajátkezű aláírása:

A fegyverjegy hátsó oldala

* * *

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Adattárának személyi emlék-anyag gyűjteménye részére dr. Kerpely Antalnén ajándékba, illetve részbeni vételre átadta dr. Kerpely Kálmán (1864–1940) dohánynemesítő hagyatékának tárgyi és dokumentációs anyagát. Az igen értékes díszdoktori oklevél, a Signum Laudis kitüntetés, az 1900. évi Párizsi Világkiállításon kapott névre szóló emlékérem, a gipsz mellszobor és a személyéről készült karikatúra olajfestmény, valamint a munkásságát demonstráló iratanyag teljessé tette gyűjteményünkben a kutató tudós és tanár emlékanyagát.

Vitkay Kálmánné

* * *

1982. december 28-án Váncsa Jenő mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter dr. Szabó Lóránd főigazgató kíséretében megtekintette a Múzeum kiállításait és belső felújítási munkálatait.

* * *

A muzeológiai továbbképző tanfolyam legutóbbi előadását Éri István igazgatóhelyettes (KMI) tartotta „Múzeumvezető, kiállítási katalógus készítés elvi és módszertani kérdései” címmel.

* * *

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum *Lippóczy-gyűjteményéből* volt látható február 11 – március 6. között, 3 héten át egy válogatás ex librisekből és alkalmi grafikákból a Bem József Lengyel Kultúrális Egyesület helyiségében. Az Egyesület felkérésére, kollegánk Hajdú József közvetítésével, – aki egyben az Egyesület vezetőségi tagja is – valamint a Múzeum támogatásával jött létre ez a kis bemutató. Wladislaw Wysniewski, az Egyesület elnökének üdvözlő szavai után dr. Szabó Lóránd nyitotta meg a kiállítást. A találkozó fehér asztalnál folytatott baráti beszélgetéssel ért véget.

A 37 lengyel és 18 magyar alkotó összesen 164 művét bemutató tárlat jelképe lehet annak a hagyományos lengyel–magyar barátságnak, melyet az ismert szólás is kifejezésre juttat: „Polak Wegier dwa bratanki, tak do szabli, jek do szklanki!” Azaz „Magyar, lengyel testvér–barát, kard és pohár közt egyaránt!”

* * *

A Múzeum Pártszervezete által rendezett *politikai vitakör* januári előadásán dr. Márton János az Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatója a magyar mezőgazdaságban tapasztalható új feszültségekről tartott tájékoztatót.

* * *

Filmek a Múzeumban

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium évről-évre számos ismeretterjesztő szakfilmet készített a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdészet és a tárca egyéb ágazatainak tevékenységéről, eredményeiről. Ezekből a filmekből a Múzeum Filmarchívumába kerül 1–1 példány, ahol jelenleg közel 2400 szakfilm található. Ezek egy jelentős része ma már archivális célokat szolgál, az újabbakat viszont rendszeresen vetítjük a szombati, korábban vasárnapi tárlatvezetésekhez, előadásokhoz kapcsolódóan, illetve az iskolai csoportok látogatásait is szinte mindig kíséri mezőgazdasági filmek vetítése.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum megbízásából a MÉM Információs Központ Filmstúdiójának munkatársa *Rétfalvi József* rendező-operatőr

1981-ben elkészítette „A Magyar Mezőgazdasági Múzeum” című filmet, melynek magyaron kívül angol, orosz és német nyelvű változata is van. A film a stockholmi AIMA Kongresszuson nagy szakmai sikert ért el.

Az elmúlt esztendőben ugyancsak Rétfalvi József, rendező-operatőr készített filmet a Magyar Mezőgazdasági Múzeum vidéki kiállításairól, filiáléiról „Agrármúltunk szigetei” címmel. A film az 1983. február 24–25-én Gödöllőn megrendezett XX. Agrár Filmszemlén a MAE különdíját nyerte el, melyhez ezúton is gratulálunk a film alkotóinak.

Szintén elkészült egy újabb film Rétfalvi József irányításával „Múzeum a Liget szigetén” címmel, amely a Magyar Mezőgazdasági Múzeum újabb kiállításait, gazdag közművelődési tevékenységét mutatja be.

S. P.

* * *

Nyolcvan éves a Szolnoki Művésztelep

A fenti címen nyílt képzőművészeti kiállítás 1983. március 10-én a Vajdahunyadvárban a „Szolnok bemutatkozik Zuglóban” rendezvény-sorozat keretében.

25 éves múltra tekinthet az a kapcsolat, amely Szolnok és Zugló között fennáll. Ilyen rendezvény-sorozatra azonban most először került sor. A fővárosiak három héten át ismerkedhettek Szolnok történelmi múltjával, kulturális és gazdasági törekvéseivel, eredményeivel.

Ipari árubemutató, kiállítás Szolnok megye népi és iparművészetéről, filmvetítés, hangverseny, táncbemutató, pedagógus tapasztalatcsere található a háromhetes programban.

A rendezvény-sorozat egyik kiemelkedő eseménye volt a „Nyolcvan éves a Szolnoki Művésztelep” című képzőművészeti kiállítás, melyet dr. Selmeczi László, a Művelődési Minisztérium Múzeumi Osztályának vezetője nyitott meg.

A kiállításon a Szolnoki Művésztelepen élt vagy alkotó, illetve ma is ott dolgozó művészek 66 festménye, 11 grafikája és 10 szobra volt látható. Bihari Sándor, Mednyánszky László, Fényes Adolf, Zádor István, Aba-Novák Vilmos, Pálya Tibor, Chiovini Ferenc, Patay Mihály műveit mutatta be a kiállítás többek között. A ma is a Szolnoki Művésztelepen élő, alkotó

művészek közül Baranyó Sándor, Berényi Ferenc, Bokros László, Fazekas Magdolna, Meggyes László festményeiben, Nagy István, Simon Ferenc, Szabó László szobraiban gyönyörködhetett a fővárosi közönség.

A kiállítást dr. Egri Mária rendezte, ugyancsak ő írta az igen színvonalas katalógus bevezetőjét, melyben a Szolnoki Művésztelep 80 évét foglalja össze.

Sági Pál

* * *

A megnyitón közreműködő Szolnoki Fúvósegyüttes

BEMUTATJUK VIDÉKI KIÁLLÍTÁSAINKAT

Mezőgazdasági Tájmuzeum. Soroksár

1974. április 24-én alakult meg a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre dél-pesti helyi csoportja. A XVIII., XIX. és a XX. kerületi termelőszövetkezetek kezdeményezésére kezdték meg a gyűjtőmunkát. A XX. kerületi Sztás utca 105. szám alatti romos épület helyreállítása után saját gyűjtésük eredményeit mutatták be.

Az új múzeumot 1975. augusztus 18-án dr. Szücs Kálmán a MÉM Kutatási és Szakoktatási Főosztály akkori vezetője nyitotta meg. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum, a soroksári Aranykalász, Vörös Október, Duna, Magyar–Bolgár Barátság termelőszövetkezetek anyagi támogatásával, illetve társadalmi munkájával hozta helyre a múzeum épületét.

A megnyitott kiállítás három részből állt:

- I. A dél-pesti termelőszövetkezetek története
- II. Helytörténeti szoba
- III. Dél-pesti vadászati kiállítás.

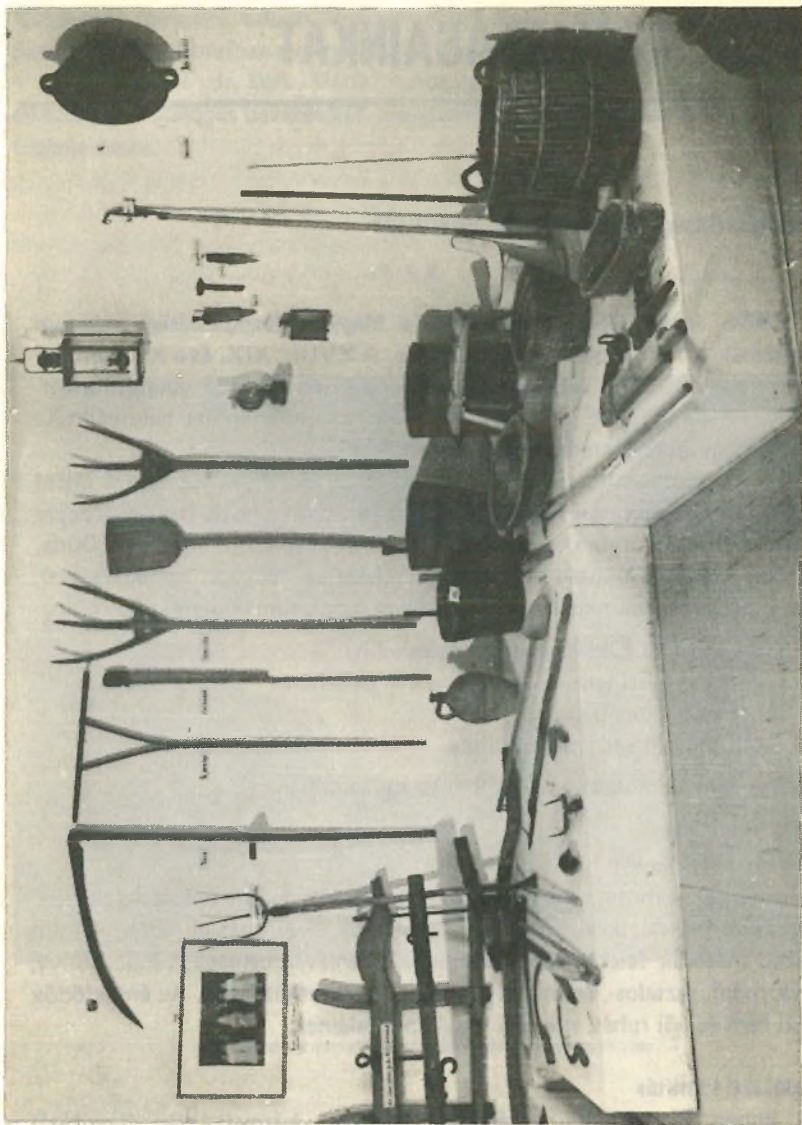
Jelenleg négy bemutató terem látható a múzeumban.

Helytörténeti terem

Sokrétűen mutatja be Soroksár múltját. Mezőgazdasági kézieszközök, népi bútorok, háztartási eszközök (porcelán, üveg, vas) láthatók. A múlt század második feléből régi céhemlékek, céhlevél, céhláda, vándorkönyv, véka, mérő, asztalos-, ácsműhely felszerelés tekinthető meg. Az érdeklődők több férfi és női ruhát, sok régi fényképet találnak.

Vadászati kiállítás

Ebben a teremben a látogató Soroksár környékének állatvilágát ismerheti meg, kisebb emlősöket, madarakat.

Mezőgazdasági eszközök a soroksári tájmúzeumban

Szín

1980-ban készült el ez a része a múzeumnak, ahol régi ekéket, fa- és vasboronát, lókapát, répadarálót, szekeret, szánt láthat a közönség. Kismesterségek, így kovács, kötélverő, szíjgyártó, bognár műhelyei, szerzésműhelyei is bemutatásra kerültek.

Időszaki kiállítóterem

A korábbi időszakban évente 6–8, az utóbbi években 2–3 időszaki kiállítás látható ebben a helyiségben. Képzőművészeti, fotó, a helyi üzemek, termelőszövetkezetek termékeit bemutató tárlatok kerültek közönség elé.

A múzeum megnyitása óta eltelt közel nyolc esztendő alatt több mint 30 000 látogató tekintette meg az állandó és az időszaki kiállításokat.

A soroksági Mezőgazdasági Tájékoztató Múzeum a Boráros térről induló 23-as, majd Pesterzsébetről a 66-os autóbusszal vagy a Közvágóhídtól induló ráckevei HÉV-vel közelíthető meg.

Sági Pál

„Nyereg- és lószerszámtörténeti kiállítás” Sümeg

A kiállítás megnyitására a múzeumi hónap keretében a sümegi Ménösszpontosító Állomás épületében került sor 1970. október 27-én.

A várhegy alján levő 1750 körül épült és most méntelepként működő istállóban elhelyezett tárgyi anyag a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és a Lótenyésztési Felügyelőség tulajdonát képezi. A régi ábrázolások alapján elkészített magyar hámok, fennmaradt szerszámveretek, régi nyergek szemléltetik azt az utat, amelyet a magyar szerszám megtett az egyszerű nyakhámtól a világhírű sallangos szerszámainkig. A kiállítás bizonyítja, hogy a lószerszámok készítésénél a szíjgyártók mindig ragaszkodtak az ősi magyar hám szerkezeti és hagyományos népi díszítő elemeihez. A háموkat mégis sokféleképpen tette az egyéni ízlés és a művészi érzék, amely mindenkor szem előtt tartotta nemcsak a szerszámok rendeltetését, hanem a tulajdonos rangját is. A bemutatott hámok majd minden darabja a szíjgyártó munka remeke. Az itt látható lószerszámféleségeken túlmenően a kiállítás összhangját számos fotó, szobor, érem, festmény biztosítja, és teszi teljessé.

Székelyhidy Iván

* * *

Fonott sallangok a sümegi kiállításból

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

1982. november 3–6 között a münsteri (NSZK) egyetemen nemzetközi tanácskozást tartottak a XVI–XIX. századi családstruktúra fejlődéséről. Magyar részről *dr. N. Kiss István* tartott előadást a Rákóczi-féle 1707. évi összeírásról, mint új demográfiai forrásanyagról. (A tanácskozásról írt részletesebb beszámolót ld. a Tudományos kutatás híreinél.)

* * *

November 10-én a MÉM vendégeként Magyarországon tartózkodott *Ludwig von Bayern* herceg (NSZK), aki 51 lóból álló ménest ajándékozott hazánkunknak. Ebből az alkalmából meglátogatta Múzeumunkat is. A vendéget dr. Szabó Lóránd főigazgató fogadta.

* * *

December 19-én a TOT vendégeként 3 fős *laoszi mezőgazdasági küldöttség* kereste fel Múzeumunkat.

* * *

1983. január 22-én 4 főből álló *kubai mezőgazdasági delegáció* tekintette meg kiállításainkat.

* * *

Január 29-én a Magyar Lóverseny Vállalat kezdeményezésére a Budapesten akkreditált diplomaták közül *13 ország nagykövete* illetve tanácsosa, többen feleségükkel és gyermekeikkel, megtekintették a Magyar Mezőgazdasági Múzeum lótenyésztés-történeti állandó kiállítását. A vendégeket dr. Fehér Dezső az MLV igazgatója is elkísérte.

Ugyancsak január 29-én járt Múzeumunkban *V. S. Seveluha*, a Szovjet-unió Össz-szövetségi Mezőgazdasági Minisztériuma miniszterhelyettesének vezetésével hazánkban tartózkodó szovjet delegáció dr. Papócsi László miniszterhelyettes kíséretében.

Dr. Szabó Lóránd főigazgató fogadta mindkét alkalommal a vendégeket és megismertette őket a Múzeum kiállításaiival.

* * *

SZEMÉLYI HÍREK

---

dr. Matolcsi János
(1924–1983)

Matolcsi János, mint megannyi sorstársa, csakugyan a mélyből indult. Mezőtlábas gyermekévei voltak. A két háború közti magyar társadalom legnagyobb tömegű osztályának sanyarú sorsában osztozott. A legénykedés éveiben pedig már a munkásság igazával ismerkedett. Majd viharos gyorsasággal megjárta a politika magaslati pontjait. Végül a tudományok nyugalmasabb partjain kötött ki. Itt szerzett magának tiszteletre méltó rangot és hírnevet.

A pályáiv éles töréspontjait a történelem fordulói formálták. Végletek közt vergődő sorsa a korhoz illeszkedő, XX. századi volt. És magyar sors

is, természetszerűleg. A Biharszéli nincstelen zsellércsalád éles eszű, fel-
tűnően tehetséges gyermeke a négy polgárit még elvégezte. Aztán
szülővárosában, Berettyóújfaluban nyomdásztanulónak állt. A háború éve-
iben Pestre költözött és a szakmájában helyezkedett el. Még húszéves sem
volt, amikor a munkásmozgalommal a betűszedő nyomdász egyszer s
mindentkorra eljegyezte magát.

A háborús összeomlás után szülővárosából indult újra. Ám most már a
kommunista párt agrárpolitikusaként kezdett, osztályos társaival együtt, új
életet. A sodró események gyorsan röpítették fölfelé a pályán. A Pártköz-
pontba került, s alig múlt 30 éves, amikor 1954-ben a legmagasabb
tisztiségek egyikét bízták rá. Rövid idő múlva földművelésügyi miniszter
lett. Új posztjáról alig egy év múlva országrengető események vetették a
Városliget szigetére: a Vajdahunyad várába, a Mezőgazdasági Múzeum
főigazgatói székébe.

Ezerkilencszázötvenhetet írtunk ekkor, ő pedig 34 évesen hallatlan
energiával, robbanékony lendülettel fogott munkához. Vezetése alatt,
valósággal újjászületett a Múzeum. Egy-két év eltelte után gyökeresen új
szemléletű kiállítások fogadták a látogatókat. Elindította a módszeres
tárggyűjtést. Benépesültek az 1944–45-ben és 1956-ban megsemmisült
gyűjteménytárak. Megindult az agrártörténeti kutatómunka s a különböző
kiadványokkal lehetőséget teremtett a publikáláshoz.

Ugyanilyen célratörő lendület hatotta át saját tudományos tevékeny-
ségét is. Közel 40 éves volt, amikor elkezdte az egyetemet. Szinte példa
nélkül álló a teljesítménye: levelező hallgatóként kitüntetéses agrármérnöki
diplomát szerzett a gödöllői egyetemen. És közben orosz nyelvből
középfokú nyelvvizsgát tett.

1968 végén lemondott főigazgatói tisztségéről. A most már sokolda-
lúan felkészült kutató minden idejét tudományos munkájának szentel-
hette. Már a '60-as évek elejétől elkezdte kiépíteni a kutatói tevékenység
alapbázisát, a Múzeum állattani csontgyűjteményét. A különböző régészeti
korokból származó szubfosszilis állatcsontleletekből, a középkori háziállat-
fajták és a jelenkori kiváló egyedek csontanyagából összeálló gyűjtemény-
tár, jellegét és felépítését tekintve, egyedülálló hazánkban és Európában.

Kutatásait mindössze két évtizeden át folytathatta, ám teljes ener-
giával alig másfél évtizedig. Ennyi röpke idő alatt is egy új tudományágnak,
a régészeti állattannak (archeozoológia) lett az egyik hazai megalapítója.
Eredményei nemzetközi rangot szereztek a magyar tudományosságnak s a
tudományt művelőnek is. Szüntelenül tevékenykedő élete során másfél

száz publikációja látott napvilágot, kétharmaduk a régészeti állattan tárgykörében mozog.

Sokat dolgozott. Mégis mennyi tervet sodort el a halál. Már nem védheti meg kandidátusi disszertációját, nem írhatja meg középkori állattenyésztésünk történetét. Megannyi elgondolása maradt beváratlanul.

Korán, a tudományos munkásság fénykorában szakadt meg a tudósi, értékeket hagyatkozó pálya.

dr. Für Lajos

* * *

Dénes István
(1919–1982)

1982. december 12-én Budapesten 69 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt Dénes István, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum nyugalmazott szaktanácsadója. A népgazdaság területén betöltött különböző

jelentős beosztásai mellett 1957 és 1963 között az Országos Erdészeti Főigazgatóság Vadászati Főosztályát vezette, ezekben az egyáltalán nem könnyű, sok ellentmondással terhes esztendőkből. Részt vett a Természet-tudományi Múzeum 1959-es afrikai gyűjtőútján Széchenyi Zsigmonddal, Szunyoghy Jánossal együtt, mint az expedíció vezetője. Élményeikről, munkájukról írt könyve az „Így láttam Afrikát” ma is keresett olvasmány. 1971-től nyugalomba vonulásáig, 1979-ig a Múzeumban dolgozott. Nevéhez fűződik a szécsényi kastélyban a vadászati állandó kiállítás rendezése. A természet, a vadászat szerelmese volt egész életében. Megfontolt gondolatait, jóízű humorát őrizzük emlékezetünkben.

Kotlár Károly

* * *

Nyugdíjba vonult kolleganőinknek *Papp Lászlónénak, Gyenes Imrénének és Tóth Mihálynénak* jó egészséget kívánunk.

* * *

Szeretettel köszöntjük Múzeumunk *új dolgozóit* Ranyhóczky József gépkocsivezetőt, Miháncsik Simonné teremőrt, Horváth János fűtőt és Bősze Endrét a fizikai brigád tagját.

* * *

A MÚZEUM MÁSODIK NEGYEDÉVI PROGRAMJÁBÓL

KIÁLLÍTÁS

Állandó kiállítások a Vajdahunyadvárban

Lásd a borító belső oldalán!

Időszaki kiállítások

Szőlő és bor az ex libriseken

(A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Lippóczy-gyűjteményének legújabb darabjai)

„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '83" című pályázat

május 7. (szombat) 10,30 órakor:

„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '83" című pályázat általános iskolai résztvevői számára eredményhirdetés és díjkiosztás.
A rajz és textil munkákból időszaki kiállítás megnyitása.

május 21. (szombat) 10,30 órakor:

„Hazánk mezőgazdasága diákszemmel '83" című pályázat középiskolás résztvevői számára ünnepélyes eredményhirdetés és díjkiosztás.

RENDEZVÉNYEINK

Szabad szombat a múzeumban

- 11.00 órakor — tárlatvezetés, szakelőadás a TIT-tel közösen
- 11.30 órakor — szakfilmvetítés
- 15.00 órakor — új mezőgazdasági ismeretterjesztő és természetfilmek vetítése

A tárlatvezetéseket, előadásokat a Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársai tartják.

7. AZ ÁLLATTENYÉSZTÉS MÚLTJÁBÓL

Tárlatvezetés az állattenyésztési kiállításokon

Vezető: dr. Tuli Györgyné

Film: Állattenyésztés Magyarországon

A juhok gépi fejése

Du. film: Nyúlhústermelés

Társulások a szövetkezeti erdőgazdálkodásban

Sokszínű föld

14. A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉS TÖRTÉNETÉBŐL

Tárlatvezetés a szarvasmarha-tenyésztési kiállításon

Vezető: Vitkay Kálmánné

Film: Tehenészeti telep rekonstrukció Pusztaszabolcson

Melléktermékből fűtermék

Du. film: Halászat Magyarországon

Üzemanyag takarékoság

Nagykorúság

21. ÚJ FAJTÁK A SZARVASMARHA-TENYÉSZTÉSSEN

Tárlatvezetés a szarvasmarha-tenyésztési kiállításon

Vezető: Gecse Lászlóné

Film: Húsmarhatartás Gyúron

A szarvasmarha-tenyésztés fejlesztése

Du. film: Almástermésűek növényvédelme a házikertben

Energiát megtakarító újítások

Vízparton

28. MAGYARORSZÁGI SZÁRAZMALMOK

Előadó: Balázs György

Film: Vámosoroszi szárazmalom

Tiszta források

Du. film: Gazdaságos gyeptermesztés

Közcélú munkaerő a mezőgazdaságban

Bátorliget

4. *ŐRSÉGI PRÉSHÁZAK*

Előadó: dr. Csoma Zsigmond

Film: Röjtökön régi törvény

Hegyek tenyerén

Du. film: A napraforgó termesztése

Alaptevékenység – kiegészítő tevékenység

Kikelet

11. *A SERTÉSTENYÉSZTÉS MÚLTJÁBÓL*

Tárlatvezetés a sertéstenyésztési kiállításon

Vezető: Fülöp Éva

Film: Nagyüzemi sertéstenyésztés

Integrált kisárutermelés a mezőgazdaságban

Du. film: Bogyós gyümölcsűek növényvédelme

Házunk tája

Kelep

18. *VADAKBÓL HÁZIÁLLATOK*

Tárlatvezetés „A háziállatok kialakulása” című kiállításon

Vezető: Földyné dr. Virány Judit

Film: Altáj ősi sírhalmai

Népvándorlásokor

Du. film: Az alma gazdaságos hasznosítása

Vaskúti képek

Törökmadár

25. *A LÓTENYÉSZTÉS TÖRTÉNETE.*

Tárlatvezetés a lótenyésztési kiállításon

Vezető: Oroszi Sándor

Film: Barátunk a ló

Lovak és lovasok

Du. film: Kiségek a ház körül

Termelőszövetkezetek ipari tevékenysége

Meséink madara

A tárlatvezetések és mezőgazdasági témájú ismeretterjesztő előadások megrendelhetők a TIT Budapesti Szervezet Mezőgazdasági Szakosztályától (Budapest, VIII., Múzeum u. 7. Tel.: 336-933)

Vasárnap a múzeumban

11 órákor és 14 órákor – A MESE VILÁGA – filmvetítés gyermekeknek

11.30 órákor – kórushangverseny

„NÉPZENE A MÚZEUMBAN”

A Kórusok Országos Tanácsa és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum közös rendezésében

- május
1. Öcsödi Pávakör
Karvezető: Enyedi Antalné
  8. Nyárlőrinci Népdalkör
Karvezető: Rácz Attiláné
  15. Szalkszentmártoni Petőfi Tsz Népdalköre
Karvezető: Takács Róbert
  22. Nógrádsápi Népdalkör
Karvezető: Rédlerné Agócs Piroska
  29. Táborfalvi Népzenei Együttes
Karvezető: Birinyi József

NYÁRI HANGVERSENYEK '83

a Vajdahunyadvár udvarán – minden vasárnap délelőtt 10.30 órákor a Kórusok Országos Tanácsa és a Magyar Mezőgazdasági Múzeum rendezésében.

- június
5. Bács-Kiskun megyei Munkásör Parancsnokság
Központi Zenekara
Vezényel: Szirmay János
  12. Vám- és Pénzügyőrség Központi Zenekara
Vezényel: Galambos János,
Galántay Szabolcs
  19. Kiskunfélegyháza Munkásörzenekara
Vezényel: Bába István
  26. Csepel Művek Munkásotthona Koncert Fúvószenekara
Vezényel: Eördögh János,
Harmath Lajos

MÚZEUMI FOGLALKOZÁSOK ISKOLÁKNAK

Általános iskolák részére

Előadások diavetítéssel.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal és az Országos Pedagógiai Intézet közös rendezvényei. A foglalkozások tematikája a múzeumi kiállításokhoz, a környezet- és természetvédelmi neveléshez, továbbá a modern mezőgazdaság és a környezetvédelem kérdéséhez kapcsolódik. Az általános iskolák felsőtagozatos szakkörei részére ajánljuk.

Időpont: szerda 15 óra

Helye: a Múzeum vetítőterme és kiállítási termei

május 4. A kisemlősök világa

Előadó: Nehay Gábor zoológus,
az OKTH munkatársa

május 18. Természetvédelmi séta

Görgényi úti erdészeti bemutatóhely
Szakvezető: Madas Katalin erdőmérnök
OKTH Budapesti Felügyelősége

Környezetvédelmi világnap

Egy nap a természetben

Időpont: június 2.

Helye: Visegrád, Pilisi Állami Parkerdőgazdaság
(részletes tájékoztatást küldünk a meghívott iskolák részére)

Napközi otthonok szabadidős programja

A mese világa — színesfilm-vetítés

KÖRNYEZETISMERETI ÓRA A MÚZEUMBAN

A kiállításainkhoz színes szakfilmet vetítünk. (Ezt a programunkat az általános iskolák 1—4. osztályainak ajánljuk.)

SAKKÖR A MÚZEUMBAN — általános iskolák részére

Környezet- és természetvédelem

Az Országos Pedagógiai Intézet kísérleti szakköre

Helye: A Múzeum kiállítási termei és vetítőterme

Kísérleti és megfigyelési területe a Városliget

A szakköri foglalkozásokat környezetvédelmi táborozás zárja le. Az elmúlt tanévben indított szakkörünkön a budapesti általános iskolák érdeklődő tanulói vesznek részt.

Középiskolások részére ajánlott programunk

(Kérhető 2 héttel korábban telefonon vagy írásban történő bejelentkezéssel.)

Ismerd meg a Mezőgazdasági Múzeumot!

- Az épület bemutatása
- A kiállítások megtekintése vezetéssel — színes szakfilmek vetítése
- Bepillantás a műhelytitkokba — látogatás a Múzeum preparáló műhelyébe.

PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉS A MÚZEUMBAN

I. A Múzeum ajánlja a biológia-földrajz és környezetismereti munkaközösségek részére továbbképzések tartását.

Témakörök:

- Védett természeti értékeink
- Hazánk természetes életközösségei
- A Múzeum kiállítási anyaga és az oktatás kapcsolata

(A szervezéssel kapcsolatos felvilágosítást a múzeumpedagógus ad.)

II. A XV. kerületi igazgatói munkaközösség továbbképzése

Időpont: május 4-én 9 óra

Helye: a Múzeum tanácsterme

Bemutakozik a Magyar Mezőgazdasági Múzeum

Előadó: Sági Pál főosztályvezető

III. Az Országos Pedagógiai Intézet rendezvényei

Környezetvédelmi szabadegyetem

Az ország különböző középiskoláiból meghívott tanárok részére

Időpont: havonként keddi napon 11 órától 14 óráig

(május 17-én)

Környezet- és természetvédelmi tanfolyam

A budapesti általános iskolák alsótagozatos nevelői részére

(Az időpontokat a tanfolyam résztvevői megkapják.)

Eddig megjelent számaink:

1980.	január	—	március	1982.	3. évfolyam 1. szám
	április	—	augusztus		2. szám
	szeptember	—	december	1983.	4. évfolyam 1. szám
1981.	január	—	március		
	április	—	június		
	július	—	október		
	november	—	1982. február		

Filmvetítés és szakvezetés kérhető a nyitvatartás ideje alatt. A jelentkezéseket lehetőleg 3 nappal előbb kérjük a 412-011-es telefonon bejelenteni.

Megjelenik negyedévenként • Felelős kiadó: dr. Szabó Lóránd • Szerkesztő: Udvary Ágnes • Lektorálta: Sági Pál • Formátum: A/5 • Lapengedély száma: III/Kul/126/1982. Megjelent 700 példányban • ISSN 0230–1075 • MÉM Kutatás és Oktatás Ellátási Központ Szolgáltató Üzeme (Kellás) • 1024 Budapest, Kitaibel Pál u. 4. • Felelős vezető: Sztitási György • Készült Rotaprint eljárással az MSZ 5601–59 és 5602–55 szabvány szerint • 83.132

A hátsó borítón részlet látható a lótenyésztéstörténeti kiállításból.

